

Nr 31

Utlåtande i anledning av motioner om åtgärder för skydd åt vissa hemmamarknadsindustrier.

I de till bankoutskottet hänvisade likalydande motionerna nr 167 i första kammaren av herr Gösta Jacobsson *m. fl.* och nr 206 i andra kammaren av herr Magnusson i Borås *m. fl.* har hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära

dels en mindre frikostig licensgivning resp. minskning av importkontingenter, där så är möjligt, i anslutning till förefintliga kvantitativa importrestriktioner gentemot sådana länder vilkas import till Sverige allvarligen undergräver fortbeståndet av eljest konkurrenskraftiga svenska industrigrenar och äventyrar sysselsättningen,

dels ock skyndsamt utredning om möjligheterna att inom ramen för vårt lands internationella åtagande inom GATT resp. EFTA och Norden vidtaga tillfälliga åtgärder för skapande av ett förbättrat skydd för hotade svenska hemmamarknadsindustrier.

Beträffande motiveringen för detta yrkande hänvisas, i den mån redogörelse därför ej lämnas i det följande, till motionen I: 167.

Yttranden över motionerna har av utskottet inhämtats från kommerskollegium, Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och industriorganisation (SHIO), Landsorganisationen i Sverige (LO), Sveriges grossistförbund och Kooperativa förbundet (KF).

Kommerskollegium har i sitt yttrande bl. a. lämnat en ingående redogörelse för svensk handelspolitik, i vilken särskilt behandlas Sveriges anslutning till olika strävanden att liberalisera den internationella handeln samt möjliga åtgärder från svensk sida vid fall av marknadsstörande export till Sverige. Denna redogörelse återges nedan separat, kompletterad med vissa underrubriker.

Av kommerskollegium lämnad redogörelse för svensk handelspolitik m. m.

Vissa uppgifter om den internationella handeln

Under efterkrigstiden har världshandeln undergått en fortlöpande expansion. Utvecklingen av handeln mellan de stora handelsnationerna har uppvisat högre ökningstakt än för produktionen och har lett till en större grad av internationell arbetsfördelning.

Sveriges och vissa andra industriländers andel av världshandeln åren 1949—1965 framgår av följande tablå.

Sveriges m. fl. länders andel av världens totala export 1954 och 1959-1965 — procent

	1954	1959	1960	1961	1962	1963	1964	1965
Sverige	2,07	2,19	2,28	2,33	2,36	2,37	2,42	2,41
EEC-länderna .	20,66	25,08	26,42	27,43	27,57	27,76	28,03	29,10
Västeuropas in- dustriländer ¹ .	37,48	42,00	42,89	44,01	44,03	44,13	43,81	44,88
därav:								
Storbritannien	10,31	9,89	9,42	9,40	9,17	9,03	8,42	8,32
Västtyskland .	6,87	9,75	10,14	10,77	10,69	10,81	10,68	10,87
Frankrike	5,47	5,57	6,10	6,13	5,93	5,98	5,92	6,10
USA	19,78	17,54	18,28	17,83	17,48	17,29	17,53	16,64
Japan	2,13	3,44	3,60	3,60	3,96	4,03	4,39	5,13
Industriländer- na tot.	65,17	68,59	69,96	70,61	70,48	70,47	71,05	71,84

¹ Belgien-Luxemburg, Danmark, Frankrike, Italien, Nederländerna, Norge, Sverige, Schweiz, Storbritannien Västtyskland och Österrike.

Sveriges andel av världshandeln har successivt ökat fram till år 1965. Motsvarande trend gäller i fråga om handeln med enbart industriellt bearbetade produkter (SITC 5—8).

Den liberala svenska handelspolitiken har haft betydelse för denna utveckling. Under inverkan av en internationell konkurrens har den svenska industrin fortgående utbyggt och rationaliserats. Nya produkter har utvecklats och funnit avsättning på nya marknader.

Enligt ovanstående sammanställning synes en stagnation ha inträtt under 1965. Flera faktorer kan ha medverkat härtill. Bidragande kan ha varit en för stark intern efterfrågan. Härtill kommer emellertid de förskjutningar i konkurrenssituationen som blivit en följd av det fortsatta integrationssamarbetet inom den gemensamma marknaden vilken för den svenska exporten är av den största betydelse. Utredningar utförda inom kommerskollegium rörande utvecklingen av den svenska exportens andelar av den gemensamma marknadens import visar att efter år 1962 försämringar skett i förhållande till EEC:s internhandel.

Åtgärder för att liberalisera den internationella handeln

Som ett led i den liberala svenska handelspolitiken har Sverige tagit aktiv del i det internationella arbetet med att avskaffa handelsbarriärerna. Under 1950-talet dominerades detta arbete av ansträngningarna inom OEEC. Strävandena att skapa förutsättningar för en enhetlig och integrerad marknad i Europa ledde visserligen inte till mer vittomfattande resultat men de pekade hän mot ett nytt sätt att lösa integrationsfrågorna. Framgångsrikt blev OEEC-arbetet i fråga om avskaffandet av kvantitativa re-

striktioner. Av stor betydelse var att detta arbete bedrevs parallellt med frigörandet av betalningarna.

Vägledande för den västliga världens alla mer betydande handelsnationers strävan till en friare handel har varit de handelspolitiska grundprinciper som fastlagts i det Allmänna tull- och handelsavtalet (*GATT*). Mestgynnad-nationsregeln och diskrimineringsförbuden bildar grundstenar i *GATT*:s regelkomplex för handeln mellan länderna. Vidare har en lika-behandlingsprincip för konkurrensen mellan import- och hemmaproduktion varit riktmärke i *GATT*:s strävan för en minskning av handelsbarriärerna. Vid behandlingen av de avsteg från dessa grundprinciper som under en utvecklingsperiod varit nödvändiga har man strävat efter att begränsa verkningarna av undantagen och att förhindra retaliation.

Sverige, som efter tullförhandlingen i Annecy blev medlem i *GATT*-organisationen, har sedan dess aktivt deltagit i det fortsatta tull- och handelssamarbetet. Detta gäller även under den nu pågående allmänna tull- och handelsförhandlingen (Kennedy-ronden).

Även om *GATT*-organisationens arbete varit av stor betydelse för handelsutvecklingen så ligger det otvivelaktigt åtskilligt i u-ländernas kritik av det hittillsvarande *GATT*-arbetet i och med att man hävdar att detta i huvudsak varit till fördel för industriländerna. Endast begränsade resultat har nåtts beträffande jordbruksvarorna; vissa för u-länderna speciellt intressanta produkter drabbas av interna skatter och avgifter vilka icke på samma sätt som tullar varit föremål för *GATT*:s primära intresse. Det arbete som bedrivits främst inom *GATT*:s handels- och utvecklingskommitté har icke lett till några påtagliga resultat men har å andra sidan visat att det på många håll i industriländerna upprätthålles ett förhållandevis starkt gränsskydd på många för u-länderna intressanta varor exempelvis på det sättet att specifika tullar eller s. k. kombinerade tullar uttages. Detta får anses utgöra en av orsakerna till varför initiativ har tagits inom FN-organisationen att få till stånd lättnader för u-landsexporten. Även vid arbetet inom *UNCTAD* har Sverige tagit en aktiv del i arbetet med att skapa förutsättningar för avskaffandet av tullar.

Arbetet att öka handeln mellan öst- och västländer har bedrivits i första hand inom *ECE*-organisationen. Verksamheten här har fått en viss teknisk inriktning och de studier på olika områden som bedrivits i fackkommittéerna kan bedömas vara av stort värde. I motsats till vad sålunda gällt industri- och energiområdet har verksamheten i *ECE*:s handelskommitté under senare tid dock kännetecknats av en viss stagnation. Indirekt har *ECE*-kontakterna emellertid lett till en större förståelse för liberaliseringen av öst-väst-handeln och de problem som sammanhänger härmed.

Även då det gäller det *nordiska ekonomiska samarbetet* har Sverige tagit en aktiv del och i många centrala frågor varit initiativtagare. Önskemålet om en fri marknad inom Norden har förverkligats inom ramen för *EFTA*-

samarbetet. Sveriges roll vid tillkomsten och utvecklingen av EFTA är så väl känd att en redogörelse härför ej torde erfordras i detta sammanhang.

Målsättningen för det internationella arbetet på handelsns område är att nedbringa och avveckla hindren för den internationella handeln samt att skapa stabilitet. Som redan antytts har man nått väsentliga resultat, främst kanske genom arbetet inom GATT. Tullarna har bundits över ett stort fält, vilket ökat möjligheterna för en långsiktig planering hos de svenska exportindustrierna. Detta har emellertid icke kunnat äga rum utan att vi själva blivit i högre grad bundna i handelspolitiken än vad vi eljest skulle ha varit. Detta betyder dock inte att vi är så hårt bundna, att den handelspolitiska friheten helt har eliminerats.

Möjliga åtgärder vid fall av marknadsstörningar

I det följande ges en kortfattad översikt över de regler som gäller främst inom GATT och EFTA beträffande graden av bundenhet och därmed möjligheterna att återta gjorda tullmedgivanden och i vissa situationer tillgripa nödfallsåtgärder vid fall av marknadsstörningar.

De vid tullförhandlingar inom GATT gjorda koncessionerna (i form av bundna tullar) blir i princip gällande gentemot samtliga avtalslutande parter. De bundna tullarna får inte höjas utöver den bundna nivån. Ej heller får diskriminerande avgifter påläggas de berörda varorna. Jämlikt artikel XXVIII i avtalet kan en given bindning dock återtagas. Sådant återtagande kan för närvarande ske varje treårsperiod genom förhandling och överenskommelse med det land, med vilket förhandling därom ursprungligen genomfördes och med varje annat land som bedöms ha ställning som huvudleverantör, samt i samråd med varje annat land, som bedöms ha ett väsentligt intresse i saken. Sådana förhandlingar och överenskommelser skall innefatta kompensation med avseende på andra varor. Om överenskommelse icke kan nås mellan parterna inom viss tid har det land, med vilket förhandlingen ursprungligen genomfördes, huvudleverantörlandet och land med väsentligt intresse rätt att återta likvärdiga medgivanden, som givits det land som vill göra återtagandet.

I detta sammanhang må nämnas att reglerna för omförhandlingar av gjorda koncessioner kan komma att justeras i samband med den nu pågående Kennedy-ronden.

Ett frångående av åtaganden inom GATT, däribland tullbindningar, kan enligt artikel XIX även ske på temporär basis. Artikeln ger bl. a. rätt till nödfallsåtgärder, i fall då en vara, för vilken tullmedgivanden gjorts, importeras i sådana kvantiteter att allvarlig skada för inhemska producenter uppkommer eller hotar att uppkomma. I dylika fall har ett land rätt att frånträda sitt medgivande i den utsträckning och under den tid, som erfordras för att förebygga eller avhjälpa skadan. Någon förhandlingsrätt

stadgas ej för berörda parter, men de parter, som har ett väsentligt intresse såsom exportörer, skall beredas tillfälle till samråd med den part som vill återta sitt medgivande. Liksom i artikel XXVIII ges de drabbade parterna rätt att frånträda likvärdiga medgivanden därest överenskommelser ej kan nås.

I det nyligen tillkomna kap. IV i GATT (det s. k. u-landskapet) har industriländerna åtagit sig att i största möjliga utsträckning avstå från att införa eller öka tullar på produkter, som är eller kan bli av särskilt intresse för u-ländernas export. Bestämmelsen behöver inte iakttas i sådana fall då det föreligger tvingande skäl som gör det omöjligt att uppfylla åtagandet.

Generellt gäller enligt GATT-avtalet att bruket av kvantitativa restriktioner är förbjudet (art. XI). Från detta principiella förbud förekommer vissa speciella uppräknade undantag. Det gäller bl. a. om restriktionerna är nödvändiga komplement för genomförande av vissa statliga åtgärder av produktionsbegränsande karaktär, det gäller importföreskrifter sammanhängande med kvalitetskontroll o. dyl., det gäller vissa allmänna undantag för tillgodoseende av skyddet för människors, djurs och växters liv eller hälsa och det gäller även undantag med hänsyn till vissa säkerhetsintressen.

Betydligt viktigare ur handelns synpunkt än dessa nu uppräknade undantag är föreskriften att part har rätt att tillgripa importrestriktioner till skydd för sin betalningsbalans (art. XII). Avtalsslutande part må sålunda, i syfte att skydda sin yttre finansiella ställning och sin betalningsbalans, utnyttja restriktioner för sin import. Restriktionerna skall icke ha större räckvidd än vad som erfordras för att förhindra en allvarlig nedgång i valutareserven eller, om denna är mycket liten, för att uppnå en rimlig ökning härav.

Vid bedömandet av behovet av åtgärder skall De Avtalsslutande Parterna enligt artikel XV samråda med Internationella valutafonden och skall därvid bl. a. godtaga fondens avgörande huruvida av en part vidtagna åtgärder står i överensstämmelse med fondens stadgar samt fondens avgöranden beträffande vad som skall förstås med allvarlig nedgång i partens valutareserver o. s. v.

De restriktioner som tillämpas med stöd av GATT, artikel XII, må drabba importen av olika varor på så sätt att företräde lämnas importen av mer nödvändiga varor. Däremot må restriktionerna icke tillämpas diskriminerande (artikel XIII) i större utsträckning än vad som är medgivet för motsvarande restriktioner för betalningssidan enligt stadgan för valutafonden. Beträffande länder som upphört att åberopa artikel XIV i fondstadgan och sålunda infört konvertibilitet i sina löpande betalningar torde detta innebära att diskriminerande tillämpningar av restriktioner icke är medgiven.

Part som inför restriktioner är skyldig att omedelbart efter införandet (eller där så är möjligt före införandet) samråda med De Avtalsslutande Parterna. Dessa kan bl. a. föreslå ändring och upphävande av restriktionerna samt fritaga part vars handel påverkas av restriktionerna från jämförlig förpliktelse enligt avtalet.

Inom ramen för GATT:s artikel XVI har industriländerna åtagit sig att inte subventionera export av hel- och halvfabrikat medan de flesta u-länder åtagit sig att inte utöka existerande sådana subventioner. Vad gäller subventioner för råvaror stadgas i GATT dock endast i princip en notifikations skyldighet.

Vid fall av dumping till följd av bl. a. företagets prispolitik och statlig subventionering ger GATT-stadgan även möjligheter till motåtgärder.

Innebörden av GATT-bestämmelserna om åtgärder mot dumping är följande. Tullar avsedda att uppväga eller hindra egentlig dumping benämnes antidumpingtullar. Sådana får icke uttagas till högre belopp än dumpingmarginalen, d. v. s. i regel skillnaden mellan exportpriset och hemmamarknadspriset i exportlandet. Vid bedömande av huruvida dumping föreligger (priskriteriet) skall vederbörlig hänsyn tagas till olikheter i försäljningsvillkor, olikheter i beskattning samt andra olikheter, som påverkar prisernas jämförbarhet.

Med utjämningstullar avses tullar som lägges på i importlandet för att motväga verkan av subvention i exportlandet. De får icke utgå med högre belopp än den uppskattade premie eller subvention, som befunnits utgå i ursprungs- eller exportlandet, direkt eller indirekt, för tillverkning, produktion eller export av en vara, inbegripet särskild subvention för transport av varan.

Som en viktig begränsning av rätten att begagna antidumping- och utjämningstullar är vidare föreskrivet att dylika tullar får användas endast under förutsättning att dumpingen eller subventioneringen förorsakar eller hotar att förorsaka väsentlig skada på en befintlig inhemsk industri eller avsevärt försenar upprättandet av en inhemsk industri (skadekriteriet).

Rätten att pålägga antidumping- och utjämningstullar är av särskild betydelse när fråga är om varuslag, beträffande vilka importlandet inte har fria händer i tullhänseende på grund av att förekommande tullkoncessioner minskar möjligheten att motverka dumping genom höjning av den vanliga tullen. GATT-stadgans bestämmelser i artikel VI ger också möjlighet att förstärka gränsskyddet på så sätt att endast den dumpade varan drabbas. Beträffande varor för vilka importlandet bundit tullen vid viss nivå medför åtagandet i princip ett ovillkorligt hinder mot uttagande av högre tull, vare sig detta sker i form av tullhöjning eller genom speciella tullar. För att ge GATT-länderna möjlighet att inskrida mot dumping beträffande varor av detta slag har i avtalet uttryckligen föreskrivits att gjorda koncessioner icke skall utgöra hinder för uttagande av antidumping- och utjämnings-tullar i överensstämmelse med artikel VI.

Såvitt kan bedömas torde man vid antidumpinginstitutets tillkomst ha varit fullt medveten om att man därmed gjort ett avsteg från mest-gynnad-nationsprincipen. De isedermera vunna erfarenheterna av institutets tillämpning torde också ha gett vid handen att detta avsteg i stort sett accep-

terats som ett skäligt pris för uppnådda tullsänkningar och bindningar av låga tullar. Reglerna i artikel VI är också konstruerade så att de icke skall tillämpas på det reguljära varuutbytet. Det är icke det låga exportpriset i sig som medger uttagande av antidumpingtull; både pris- och skadekriteriet måste vara uppfyllt.

I fråga om tillämpningen av GATT:s dumpingregler kan man nu räkna med att överenskommelse kommer att träffas i Kennedy-ronden om gemensamma principer härför.

Även inom ramen för GATT:s bomullstextilavtal ges vissa möjligheter att begränsa marknadsstörande import av bomullsvaror, såväl garner som vävnader, trikå och konfektion. Härutöver kan begränsande åtgärder få vidtagas beträffande import av andra textilvaror för det fall importen sker såsom en medveten substitution från exportlandets sida av en tidigare export av bomullsvaror. Importreglerande åtgärder enligt bomullstextilavtalet skall begränsas till enbart det land varifrån den marknadsstörande importen kommer.

Jämlikt Art. XXV föreligger för ett enskilt land möjlighet att efter särskild ansökan medges befrielse från åtagande, som eljest föreligger enligt GATT-avtalet (waiver). Förutsättningen härför är dock att beslut därom fattas med en majoritet av två tredjedelar av de avgivna rösterna och att denna majoritet omfattar mer än hälften av parterna.

Härutöver har det i praktiken visat sig möjligt att bilateralt överenskomma om inskränkningar i de förmåner som eljest enligt GATT tillkommer avtalssslutande parter.

Tullfriheten för industriprodukter inom *EFTA* gäller i princip endast för sådana varor som avsänts från en medlemsstat direkt till en annan och som jämlikt reglerna härom anses ha sitt ursprung inom frihandelsområdet. Tullfrihet kan dock icke erhållas för varor, som visserligen uppfyller ursprungskriterierna, men för vilka tullrestitution åtnjutits för i varorna ingående importerat material.

Jordbruksvarorna intar en särställning i *EFTA*-samarbetet. Den artikel, vari *EFTA*-konventionens allmänna mål anges, är icke direkt tillämplig på jordbruksområdet, liksom ej heller bestämmelserna om avveckling av tullar och andra handelshinder. (Samma förhållande gäller i princip även beträffande fiskeprodukter.) Målet för samarbetet inom frihandelssammanslutningen skall i stället vara att — samtidigt som hänsyn tages till medlemsstaternas nationella jordbrukspolitik — främja handeln med jordbruksvaror så att medlemsstater vilka i särskilt hög grad är beroende av sin jordbruksexport får rimliga fördelar av det inledda samarbetet. En väg att förverkliga detta mål, vilken i viss utsträckning anlitas i det hittillsvarande samarbetet, är ingående av särskilda jordbruksavtal mellan medlemsstaterna.

Även inom ramen för EFTA-konventionen kan undantag få göras från de enligt avtalet eljest gällande förpliktelserna.

Vad först reglerna om motåtgärder mot dumping beträffar gäller här de allmänna reglerna inom GATT. Ett påläggande av antidumpingtull eller utjämningstull är tillåtet enligt uttryckligt stadgande i art. 17:1 i konventionen.

Motåtgärder vid s. k. snedvridning av handeln (art. 5) kan tänkas om det exporterande EFTA-landet tillämpar väsentligt lägre tullar eller avgifter på råvaror och halvfabrikat för tillverkningen av en viss vara än vad som är fallet i den importerande medlemsstaten. Främst torde här ha avsetts ändringar i ursprungsreglerna, men även tullhöjningar och importrestriktioner kan tänkas, åtminstone temporärt. En uttrycklig förutsättning är att importökningen orsakar eller hotar att orsaka allvarlig skada i det mottagande landet.

Betalningsbalanssvårigheter ger möjlighet att enligt GATT:s och IMF:s regler tillämpa importrestriktioner även mellan EFTA-länder. Enligt artikel 19 må ett medlemsland i överensstämmelse med sina övriga internationella förpliktelser införa kvantitativa restriktioner för att skydda sin betalningsbalans. EFTA-rådet skall dock underrättas, om möjligt i förväg, och rådet skall ha sin uppmärksamhet riktad därpå och må avgiva rekommendationer med anledning av restriktionerna. Om restriktionerna består mer än aderton månader och allvarligt stör EFTA:s verksamhet må rådet även genom majoritetsbeslut bestämma om särskilda förfaringsätt för att mildra verkningarna av åtgärderna. Enligt artikel 30 skall medlemsländerna även deltaga i åsiktsutbyten rörande sin ekonomiska politik, och rådet må därvid avge rekommendationer i den utsträckning som är nödvändig för att säkerställa att verksamheten förlöper friktionsfritt.

En påtaglig ökning av arbetslösheten inom en viss industriell sektor eller inom ett visst geografiskt område kan under vissa förhållanden under övergångstiden ge rätt att vidtaga motåtgärder, främst i form av importrestriktioner (art. 20). Villkoret härför är att svårigheterna kan hänföras till en minskad inhemsk efterfrågan på en i medlemsstaten producerad vara och att denna minskade efterfrågan beror på ökad import av tullfria EFTA-varor.

Vad ovan sagts gäller endast varor av EFTA-ursprung. Avser handeln varor från tredje land som införs från EFTA-land eller varor som i annat EFTA-land bearbetats i så ringa grad att de icke blir EFTA-varor gäller antingen GATT:s allmänna regler eller regler i bilaterala handelsavtal. I princip är dessa regler mindre stränga än EFTA-konventionens regler.

Enligt OECD finns icke något formellt förbud mot kvantitativa restriktioner, sedan OEEC:s liberaliseringscode upphört att gälla. En rekommendation om avveckling av återstående restriktioner har dock antagits av rådet.

OECD-länderna har dock möjlighet att i handelskommittén upptaga diskussioner och konsultationer beträffande alla frågor av betydelse för handeln, och ett land, som inför restriktioner på sin import av betalningsbalansskäl, torde därvid icke kunna undandra sig ett deltagande i dylika konsultationer. Vidare torde den bakomliggande situationen på betalningsbalanssidan samt de åtgärder landet i fråga vidtar till förbättring av situationen bli föremål för diskussioner i OECD:s kommitté för ekonomisk politik.

Med den begränsning, som kan följa av ovan nämnda i u-landskapet gjorda åtagande föreligger frihet att höja sådana tullar, som inte är GATT-bundna, utöver utgående nivå. Anföras må dock att den i motionerna antydda metoden att tillämpa en dubbeltariff med högre tullar mot icke GATT-medlemmar i stor utsträckning begränsas av de svenska åtagandena om mest-gynnad-nationsbehandling i bilaterala avtal. En sådan metod ligger dessutom inte i linje med den traditionella svenska principen att tillämpa en mest-gynnad-nationsregel gentemot alla länder på handelsns område. Förutom politiska och handelspolitiska konsekvenser skulle en särbehandling av östländerna dessutom kunna ha en ogynnsam återverkan på det öst-västliga samarbetet i exempelvis ECE-organisationen.

För Sveriges del har särskilda åtgärder i vissa fall satts in, då särskilda motiv härför har förelegat. Här må erinras om införandet av antidumpingtullar på damstrumpor och väteperoxid samt vidare införandet av minimitullar på vissa textilvaror, porslin och gummidäck, där GATT-bindningar icke lagt hinder i vägen för detta. Vidare har överenskommelse träffats med vissa GATT-länder om särregler för det bilaterala handelsutbytet.

Regler rörande den svenska importen från östländerna

Vad gäller behandlingen av importen från s. k. östländer präglas denna i princip av ett liberalt synsätt. Sålunda är huvuddelen av importen från dessa länder frilistad. Handeln med Östtyskland är dock reglerad genom ett särskilt arrangemang. Frilistningen är unilateral till sin karaktär och har icke blivit föremål för avtalsmässiga bindningar i gällande överenskommelser med de berörda länderna. Denna uppläggning av frilistningen får ses mot bakgrund av den handlingsfrihet man velat tillförsäkra sig på svensk sida, särskilt vad beträffar möjligheterna att i vissa lägen kunna vinna kontroll över utvecklingen. Detta har särskild betydelse i betraktande av de speciella konkurrensförutsättningar som råder i dessa länder och som i vissa lägen kan ställa den svenska produktionen inför svårbemästrade problem.

För en mindre del av varuområdet (t. ex. textilvaror, porslin) tillämpas alljämt importlicenstvång i de fall marknadsstörningsfall anses föreligga eller där särskilt intresse finnes att hålla importutvecklingen under noggrann kontroll på tidigaste möjliga stadium. I fråga om importen från Östtyskland är denna dock i sin helhet underkastad licensering med hänsyn till de speciella avtalsmässiga förhållanden som råder i förhållande till detta

land. Anmärkas bör emellertid att importen från Östtyskland i praktiken är fri inom den varusektor som är frilistad gentemot övriga östländer.

För den licensreglerade importen från östländerna har, i de fall kontingentavtal slutits, i allmänhet särskilda, avtalsbundna kontingenter upprättats för sådana varor som är föremål för egentliga importbegränsningsåtgärder från svensk sida. I en del fall har olika varukategorier inordnats i kontingenter av allmän eller diversekaraktär. Därest avtalen icke upptager särskilda kontingenter för egentliga begränsningsvaror har man på svensk sida upprättat interna kontingenter, som anger den nivå till vilken licenseringen begränsas.

Bestämmelser rörande importlicenser

Enligt kungl. kungörelse den 14 mars 1947 (SFS nr 82; tryckt i ändrad lydelse i SFS 1960: 656, därefter ändrad genom SFS 1961: 368) må införsel till riket av andra varuslag än sådana som finns upptagna i en vid kungörelsen fogad frilista inte äga rum med mindre tillstånd därtill (importlicens) meddelas av behörig myndighet. Vid beviljande av sådan licens må meddelas föreskrift om särskilda villkor för att licensen skall gälla. Efter bemyndigande av Kungl. Maj:t och enligt grunder som Kungl. Maj:t fastställer äger licensmyndigheten inom det område som omfattas av dess befogenhet medge att även andra varuslag än de på frilistan upptagna må införas utan licens. Frilistan, som är av mycket begränsat omfång, innefattar i första hand tryckta skrifter. Några andra allmänna undantag från importförbudet anges också i kungörelsen. För vissa varuslag (en del produkter av jordbruk, boskapsskötsel, skogsbruk och fiske, obearbetat guld m. m.) gäller inte den här nämnda kungörelsen utan i stället särskilda författningar om importförbud eller införselreglering.

Licensmyndighet är, när det gäller flertalet animaliska och vegetabiliska produkter samt produkter av livsmedelsindustri, vissa gödningsämnen m. m., statens jordbruksnämnd och i övrigt kommerskollegium. Licensmyndigheten får meddela närmare bestämmelser om tillämpningen av importförbudskungörelsen. I fortsättningen bortses från de varuslag för vilka jordbruksnämnden är licensmyndighet.

I praktiken tillämpas importlicens tvång i relativt ringa utsträckning. För några slags varor gäller ett generellt undantag från importförbudet. Villkorlig licensfrihet har vidare medgivits för införsel från de flesta länder. Med undantag för varor enligt en särskild lista (bilar m. m.) får vara för vilken kommerskollegium är licensmyndighet införas utan importlicens under villkor att dess ursprungsland och inköpsland inte är ett av vissa uppräknade länder i Östeuropa och Asien. Även bilar får införas licensfritt om deras ursprungsland är anslutet till eller associerat med EFTA. De länder för vilkas varor enligt vad nyss sagts fortfarande krävs importlicens är Al-

banien, Bulgarien, Japan, Folkrepubliken Kina, Mongoliska Folkrepubliken, Nordkorea, Nord-Vietnam, Polen, Rumänien, Sovjetunionen, Tjeckoslovakien, Ungern och Östtyskland samt vissa ögrupper i Asien under Amerikas Förenta Staters kontroll. Även från flertalet av de här uppräknade länderna (utom Japan och Östtyskland) får utan importlicens införas varor som inte upptagits på en särskild varulista. Bland de varor som enligt denna lista alltså är underkastade licenstvång när deras ursprungsland och inköpsland är någon av öststaterna märks ett stort antal plastprodukter, textilvaror, metallvaror och transportmedel samt skodon.

De bestämmelser som enligt ovan utfärdats angående licensfri varuinförsel har i ett par fall sedermera återkallats. Sedan slutet av 1965 gäller inte längre licensfrihet för varor vilkas ursprungs- eller inköpsland är Rhodesia. I februari 1967 har vidare importlicenstvång återinförts för åtskilliga slag av textilvaror tillverkade i eller inköpta från Sydkorea. Vad gäller trikåvaror tillämpas i sistnämnda fall vid prövningen av licensansökningar en kvotering, medan ansökningar avseende andra av de berörda textilvarorna prövas från fall till fall utan särskild begränsning.

Beträffande handläggningen inom kommerskollegium av importlicensärenden må följande nämnas. Till kollegiet är enligt dess instruktion knutet ett handelspolitiskt råd med uppgift att bistå kollegiet med de upplysningar och synpunkter som med hänsyn till näringslivets intressen kan vara av betydelse för bedömningen av handelspolitiska frågor. Inom rådet finns ett särskilt utskott med uppgift att biträda kollegiet vid handläggningen av ärenden av större vikt rörande tillstånd till import eller export av varor.

Frågedebatter 1967 om importrestriktioner beträffande textilvaror

Spörsmålet om begränsning av textilvaruimporten har vid årets riksdag tagits upp i två enkla frågor i andra kammaren.

Chefen för handelsdepartementet, statsrådet Lange, besvarade den 16 februari en fråga av herr Persson i Heden (cp), huruvida åtgärder övervägdes för att begränsa importen på textilområdet med hänsyn till den allt mer tilltagande nedläggningen av industrier inom textilbranschen. I svaret anfördes att utvecklingen inom textilbranschen noga följdes inom handelsdepartementet och att fortlöpande överläggningar sedan ett år ägde rum med företrädare för branschen, varvid särskild uppmärksamhet ägnades åt importens inverkan på bl. a. sysselsättningen. Statsrådet framhöll att uppkommande marknadsstörringsproblem beaktades i handelsförbindelserna med andra länder men att åtgärder för att begränsa importen inte låge i linje med Sveriges långsiktiga strävan att frigöra handeln. I den följande debatten betonade statsrådet värdet av de strukturförändringar inom näringslivet som tar sig uttryck i att arbetskraft flyttar över från låglöneområden till

mera expansiva yrkesgrenar. Han anförde även att Sveriges eget intresse av att vidga marknaderna för landets stora exportvaror måste beaktas vid sidan av de svårigheter som handelsfrigörelsen kunde vålla inom vissa branscher. Importen av textilvaror vore inte ohämmad utan noga reglerad i bilaterala avtal. En näringsgren kunde inte från en dag till en annan få utsättas för ohämmad konkurrens. Att successivt frigöra handeln även på textilområdet finge emellertid anses vara nödvändigt. Avslutningsvis uttalade statsrådet att enbart det förhållandet att ett land betalar lägre löner än ett annat inte vore att betrakta som ett kriterium på dumping från det förstnämnda landets sida.

Sedan kort efter detta tillfälle beslut fattats om begränsning av textilvaruimporten från Sydkorea ställde herr Persson i Heden till chefen för handelsdepartementet ytterligare frågan om sådana importrestriktioner övervägdes även beträffande andra länder. Frågan besvarades av statsrådet Geijer, som anförde att den explosionsartade ökningen av importen från Sydkorea framtvingat ett tillfälligt avsteg från frihandelslinjen, att genom importregleringen gäves möjlighet att bättre hålla läget under uppsikt samt att någon motsvarande utveckling ej föreläge i fråga om importen från något annat land.

Motionerna

Inledningsvis ger motionärerna uttryck för en positiv värdering av syftet med och verkningarna utav den liberala handelspolitik som Sverige för. De senaste årens allmänekonomiska förhållanden med bl. a. en ogynnsam kostnadsutveckling inom det svenska näringslivet säges emellertid ha medfört oroande problem för utrikeshandeln, sysselsättningen och den allmänna industriella aktiviteten. Bytesbalansens utveckling belyser dessa problem.

Arbetsmarknadspolitikens möjligheter att kompensera verkningarna av strukturförändringar inom näringslivet minskar, säger motionärerna, avsevärt i nu rådande konjunkurläge. Strukturförändringarna framkallas delvis av en abnorm konkurrens som en del branscher utsätts för genom viss import. Mot bakgrund av statistik över Sveriges och EEC-ländernas import av vissa manufakturade varor från ett antal länder i Östeuropa och Asien konstateras att konkurrensen på den svenska marknaden i viss utsträckning snedvridits antingen genom dumping eller genom prisclearing via statliga utrikeshandelsmonopol. Modern handelspolitisk teori säges tala för att en friare konkurrens bör återställas. Tullpolitiska åtgärder i denna riktning synes f. n. icke möjliga eller lämpliga. Däremot kan bl. a., hävdar motionärerna, en minskning av importlicensgivningen tillgripas. Vidare bör inom EFTA eller åtminstone mellan de nordiska länderna diskuteras en samordnad och eventuellt gemensam handelspolitik i fråga om leverantörländer som bryter mot den normala handels regler.

Remissyttrandena

Kommerskollegium — av vars yttrande större delen har återgivits ovan — fastslår inledningsvis att för Sveriges del ett fritt och omfattande varuutbyte med utlandet är en viktig förutsättning för ytterligare ekonomisk expansion. En fortsatt avveckling av hindren i handeln samt tryggande av stabilitet i de internationella handelspolitiska åtgärderna är sålunda, säger kollegium, av vital betydelse för vårt land. Härafter anförs följande:

Den liberala svenska handelspolitiken tar sig uttryck främst därigenom att de svenska tullarna är bland de lägsta i världen. Detta gäller inte enbart den genomsnittliga tullnivån utan även tullarna för enskilda produkter; endast i undantagsfall överstiger de svenska tullarna på industriprodukter 15 %. Även då det gäller andra handelshinder än tullar är den svenska handelspolitiken allmänt sett liberal. Syftet med denna inriktning hos den svenska handelspolitiken är i princip att genom utnyttjande av en internationell arbetsfördelning ge en rationell inriktning och ökad ekonomi åt det svenska näringslivet och därvid ge grund för stadig tillväxt i samhällsekonomin.

Denna politik har emellertid icke, framhåller kollegium, bedrivits som en onyanserad frihandelspolitik. Den har fått avvägas i förhållande till de målsättningar som i övrigt gällt för viktiga avsnitt av näringspolitiken. I sådana fall då statsmakterna genom gränsskydd har velat temporärt eller mera långsiktigt stödja en viss näringsgren har detta skett på ett sådant sätt att protektionistiska åtgärder icke tillgripits i andra fall eller i högre grad än vad som bedömts absolut nödvändigt med utgångspunkt i föreliggande behov.

Kollegium utvecklar därefter på följande sätt sin syn på den svenska handelspolitikens utformning:

Höga tullar i utlandet innebär utan tvivel besvärande begränsande faktorer för vissa grenar av den svenska industrin som vill söka sig vidgade marknader. I många fall torde det kunna påvisas att de höga tullarna i ett visst land varit prohibitiva för svenska exportprodukter, som på andra marknader kunnat vinna avsättning. Detta innebär allvarliga problem för vår export och det är ett angeläget svenskt intresse att söka undanröja dessa hinder. Ett frångående av vår egen lågtullpolitik bör det emellertid ej bli fråga om, eftersom en generell ökning av tullskyddet på vår begränsade marknad icke på sikt kan stödja den svenska exporten utan olägenheter för vår egen ekonomi.

Tull- och handelspolitiken måste givetvis samordnas med den på andra områden förda ekonomiska politiken. Åtgärderna på tullområdet bör dock uppenbarligen ses på längre sikt än många av de andra ingrepp, vilka utvecklingen på det ekonomiska fältet kan framtinga. Klart är också att en genomförd liberal handelspolitik ställer krav på en ekonomisk politik i övrigt som kan underbygga konkurrenskraften hos näringslivet. Det finns skäl understryka att en fullständigt genomförd frihandelspolitik dessutom knappast kan tillämpas därest den icke kan genomföras som ett led i ett inter-

nationellt samarbete där även andra viktiga handelsnationers handelspolitik ges sådana bindningar att vi kan räkna med stabilitet i konkurrensförhållandena. I motsatt fall skulle förutsättningarna för den mest rationella inriktningen av näringslivet snabbt kunna förskjutas. Ändringar i utlandets handelspolitik kan nämligen då komma att påverka lönsamheten hos olika branscher i Sverige.

Avslutningsvis konstaterar kollegium att Sverige genom sitt aktiva deltagande i det internationella samarbetet för avveckling av handelshindren har vunnit betydande fördelar för exporten. Samtidigt har emellertid, påpekas det, den egna handelspolitiska rörelsefriheten inskränkts genom de överenskommelser som träffats internationellt, och den begränsas också av vårt lands intresse av att från interna ekonomiska synpunkter upprätthålla en liberal handelspolitik. Av sin redogörelse för handelspolitiken finner kollegium det framgå, att möjligheter i den yttre handlingsfriheten allfort står till buds att, då väsentliga svenska intressen är hotade, vidta åtgärder som kan ge skydd åt berörda industrier så att dessa får tillfälle till nödvändiga omställningsåtgärder. Dessa möjligheter är, säger kollegium, kända, varför enligt dess mening något behov av särskild utredning härom inte synes föreligga.

I fråga om licenspolitiken, som på industrivaruområdet handhas av kollegium och vars tillämpning sker efter samråd med representanter för näringslivet genom det under handelspolitiska rådet fungerande särskilda licensutskottet, finner kollegium ingen ändring påkallad.

Hos de intresseorganisationer som yttrat sig i ärendet kommer skilda uppfattningar till synes. De som företräder producentintressen ställer sig relativt positiva till åtgärder i enlighet med motionärernas förslag, medan däremot de som företräder handels- och konsumentintressen intar en klart avvisande hållning.

Sveriges industriförbund anser att det inte kan råda något tvivel om att vissa industribranscher i Sverige är utsatta för ett konkurrenstryck som är enastående i den europeiska handelsbilden. Detta är i och för sig naturligt, säger förbundet, eftersom Sverige är ett föregångsland i fråga om liberal handelspolitik. Svensk industri har också i allmänhet accepterat denna politik och genom omfattande rationaliseringar sökt anpassa sig till ett hårt konkurrensläge på den svenska hemmamarknaden.

I ett antal fall har emellertid, anför förbundet vidare, den utländska konkurrensen på den svenska marknaden antagit former som strider mot den normala handelns regler:

Åtgärder av exportsubventionerande karaktär i vissa producentländer har möjliggjort kraftiga prisreduktioner som särskilt satts in på den svenska marknaden kanske just därför att Sveriges liberala handelspolitik är internationellt känd. Särskilt allvarliga verkningar får givetvis en sådan för-

falskad konkurrens, när den inriktas på branscher som just genomgår strukturrationalisering. Den illojala priskonkurrensen som i vissa fall bedrivs på den svenska marknaden drabbar inte bara svenska företag och deras anställda utan också de utländska producenter som hederligt följer det fria handelsutbytet regler.

Förbundet gör det principuttalandet, att ett ökat handelsutbyte, även med länder som inte är medlemmar av GATT, är till gagn för vår egen ekonomi och att för u-länderna en friare världshandel utgör en viktig förutsättning för ekonomiskt framåtskridande. För att den fortskridande liberaliseringen av det internationella handelsutbytet skall kunna genomföras utan allvarigare störningar är det emellertid, framhålles det, nödvändigt att alla berörda parter iakttagit vissa regler. Förbundet anser därför att det, just med hänsyn till önskvärdheten av ett friare internationellt handelsutbyte, kan föreligga skäl att utreda möjligheterna att vidtaga tillfälliga motåtgärder gentemot de länder och producenter som i sin handel med Sverige uppenbart bryter mot gängse handelsregler. I fråga om sådana motåtgärder anföres följande:

I vissa fall torde det vara möjligt att inom ramen för GATT-avtalets regler vidtaga sådana åtgärder t. ex. i form av anti-dumping- eller utjämnings-tullar. I andra fall borde detta kunna ske därigenom att all överlicensiering av produkter från berörda land upphör eller importkontingenterna minskas vid ingåendet av nytt handelsavtal. Givetvis bör man eftersträva att, i fall då detta är möjligt, genom konsultationer eller förhandlingar bereda motparten möjlighet att upphöra med det illojala förfarandet innan motåtgärder tillgrips.

Även *Sveriges hantverks- och industriorganisation* ansluter sig i princip till den nuvarande svenska handelspolitikens idé om största möjliga frihet för varuutbytet över gränserna. En förutsättning är emellertid då, säger SHIO, att statsmakternas ekonomiska politik är klart inriktad på att skapa ekonomisk balans och ett stabilt penningvärde. Organisationen anför i avslutning till motionerna vissa synpunkter på stabiliseringspolitiken.

Vad gäller förekomsten och verkningarna av dumpingpräglad export till Sverige och möjliga åtgärder däremot yttrar SHIO följande:

För de svenska konsumenterna är det självfallet fördelaktigt att kunna inköpa varor till lägsta möjliga pris. Handelsstatistikens siffror visar emellertid att Sverige av vissa varor importerar lika stora kvantiteter som hela EEC- och EFTA-områdena samt den nordamerikanska marknaden tillsammans och att våra nordiska grannländer över huvud taget inte accepterat någon som helst import av ifrågavarande produkter. Kritiken bör enligt vår mening inte riktas mot den liberala svenska handelspolitiken utan mot det förhållandet att i princip frihandelsvänliga västländer definitivt stoppat motsvarande import, varigenom trycket helt kommit att läggas på den svenska marknaden. Vi delar därför motionärernas uppfattning att Sverige antingen inom ramen för GATT, EFTA eller åtminstone med de nordiska länderna upptar en diskussion om en samordnad, liberal handelspolitik beträf-

fande ifrågavarande import. De varor det här är fråga om kommer till stor del från utvecklingsländer, som är starkt beroende av att snart sagt till vilket pris som helst få in utländsk valuta för finansiering av sin egen import av kapitalvaror. Även en måttlig liberalisering av övriga västländers restriktiva politik mot denna import skulle innebära väsentliga möjligheter till ökad export från utvecklingsländerna, samtidigt som trycket på den svenska marknaden skulle normaliseras.

I avvaktan på resultatet av de föreslagna överläggningarna finner vi det ofrånkomligt att vår handelspolitik ges en sådan flexibilitet att vid behov licensgivning och andra handelspolitiska åtgärder kan tillgripas i de fall, då en onormal importsituation hotar att undergräva fortbeståndet av eljest konkurrenskraftiga svenska industrier och för att undvika att sysselsättningssituationen i onödan försämras och kompliceras.

Till sist understryker SHIO, att de föreslagna åtgärderna bör tillgripas med restriktivitet och att vårt lands generellt positiva attityd till fri internationell handel inte får påverkas.

LO anser att samhällets åtgärder för att uppnå den ekonomiska politikens mål med trygghet för inkomst och sysselsättning »måste vara av en helt annan dimension och inriktning än de protektionistiska åtgärder motionärerna föreslår» och att motionerna därför inte bör föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Sitt ställningstagande motiverar LO på följande sätt:

Under efterkrigstiden har utrikeshandeln varit ett av de mest dynamiska inslagen i den svenska ekonomin. Det är betydelsefullt att även i fortsättningen en fortsatt ökning av handelsutbytet kommer till stånd om en fortsatt snabb ekonomisk tillväxt skall kunna bibehållas. Samhället bör då icke hindra ett fortsatt handelsutbyte med utlandet, utan snarare stimulera denna utveckling. Åtgärder av det slag motionärerna föreslår innebär ett försök till konservering av rådande förhållanden inom näringslivet till nackdel för den totala ekonomin. En dylik handelspolitik kan också väntas medföra motsvarande åtgärder från våra handelspartner.

Ett ökande handelsutbyte bör även omfatta de länder, som icke är medlemmar i GATT. Dessa länder erbjuder goda möjligheter till ännu större varuutbyte än tidigare till gagn för svenska konsumenter och exportindustrier. Speciellt för u-länderna innebär den internationella handeln en viktig förutsättning för ökat välstånd.

Styrelsen för *Kooperativa förbundet* avstyrker motionärernas förslag med konstaterande att dessa baseras på ett synnerligen allmänt resonemang, vars påståenden om olika förhållanden och skadeverkningar icke på något sätt konkret dokumenteras. Styrelsen hävdar att exceptionellt låga priser inte på något sätt kan motivera en begränsning av importen från lågprisländer utan att det tvärtom måste anses angeläget, att de svenska konsumenterna får de fördelar som härigenom kan erhållas. I anslutning härtill anföres:

Givetvis medför detta problem inom vissa branscher, men dessa torde i betydande utsträckning kunna övervinnas, om möjligheterna till utnyttjande av moderna tekniska hjälpmedel, till produktutveckling och till en aktiv marknadsföring tillvaratas. Erfarenheter inom förbundets verksamhetsområ-

de bestyrker detta. Sålunda har tillverkare inom textilområdet, som utnyttjat ovan nämnda möjligheter, med framgång kunnat konkurrera med utländska producenter.

Styrelsen säger sig också vilja starkt framhålla, att det i fråga om vissa produkter och kvaliteter är definitivt fördelaktigt att inköpa dessa från utländska tillverkare inte minst i utvecklingsländer. Härvid anses ett vidare perspektiv böra anläggas. De lägre arbetslöner som när det gäller utvecklingsländerna i många fall utgör en väsentlig del av förklaringen till de låga exportpriserna kan i längden, påpekar styrelsen, förbättras endast genom att dessa länders industrivaror och övriga produkter får fritt utlopp på marknaderna. Härigenom kan så småningom utvecklingsländerna erhålla det kapital som krävs för deras fortsatta utveckling och en förbättrad levnadsstandard för befolkningen.

Styrelsen säger sig icke kunna finna att det förhållandet, att andra länder i icke ringa utsträckning i detta hänseende för en mera kortsiktig politik och genom olika former av importrestriktioner begränsar konkurrensen från utvecklingsländerna, utgör något som helst skäl för Sverige att tillämpa samma metoder. I stället anser den det vara angeläget att man från svensk sida dels medger friaste möjliga konkurrens på den svenska marknaden, dels i de internationella sammanhang, där så kan ske, verkar för en liknande politik i andra länder.

En sådan politik kan givetvis, framhålles det, komma att medföra vissa anpassningsproblem inom det svenska näringslivet och därmed också på den svenska arbetsmarknaden. Dessa bör emellertid enligt styrelsens uppfattning kunna lösas genom en kraftfull arbetsmarknadspolitik. Med hänsyn till den allmänna politiska enighet, som råder beträffande arbetsmarknadspolitiken, synes det styrelsen möjligt att också åstadkomma enighet om de ökade resurser, som eventuellt kan erfordras för att genomföra de åtgärder som den rekommenderade mera långsiktiga importpolitiken kan kräva. Styrelsen säger sig för sin del vara beredd att förorda de insatser som kan komma att erfordras i detta hänseende.

Likartade synpunkter anförs av *Sveriges grossistförbund*, som inledningsvis uttalar, att det enligt dess uppfattning knappast kan råda något tvivel om att denna liberala politik verksamt bidragit till den effektivisering och specialisering som ägt rum inom den svenska industrin och därigenom också till att stärka konkurrenskraften hos industrin både på den inhemska marknaden och på exportmarknaderna.

Denna synpunkt utvecklar förbundet i fortsättningen på följande vis:

Endast under förutsättning att vår industri förmår hävda sig på utländska marknader kan vi dra fördelar av den internationella arbetsfördelningen och skapa utrymme för ett parallellt med den ökade specialiseringen och ekonomiska utvecklingen växande importbehov inom stora delar av vårt

näringsliv. Genom den förda handelspolitiken åstadkommes en successiv omvandling av strukturen inom det svenska näringslivet, så till vida som produktionsresurser överföres till mera produktiva näringsgrenar. Det kan knappast råda delade meningar om fördelarna av att tillämpa en sådan ekonomisk politik under en högkonjunktur. Vi anser inte att avmattningen i den högkonjunktur, som nu präglar den ekonomiska utvecklingen i vårt land under ett par decennier, haft sådana verkningar att den utgör ett tillräckligt motiv för att, såsom motionärerna föreslår, införa restriktioner mot importen till Sverige. Ett ökat skydd åt vår hemmamarknad skulle bidra till att fördröja den ur nationalekonomiska synpunkter önskvärda struktur-rationaliseringen och skulle dessutom bli till förfång för vår export genom stigande produktionskostnader till följd av växande brist på arbetskraft och höjda levnadskostnader. Protektionistiska åtgärder skulle vidare minska strävandena till fortsatt rationalisering och specialisering inom industrin.

Om tillfälligtvis den fortgående strukturrationaliseringen ger upphov till störningar på arbetsmarknaden, bör enligt förbundets uppfattning sådana störningar i första hand mötas med en aktiv arbetsmarknads- och lokaliseringspolitik. Endast i ett läge som präglas av mera omfattande arbetslöshet eller hot därom eller som innebär risker för betydande kapitalförstöring — med andra ord ett läge som knappast uppstår annat än under en lågkonjunktur — och om det visar sig omöjligt att komma till rätta med svårigheterna genom mera generella ekonomisk-politiska åtgärder, bör såsom en sista utväg restriktioner vidtagas mot importen.

Förbundet framhåller att de länder vilkas export till Sverige enligt motionärerna skulle innebära en särskilt förödande konkurrens för svensk industri är dels statshandelsländer, dels vissa stater i Fjärran östern. Vad statshandelsländerna beträffar finner förbundet det vara uppenbart, att en mera restriktiv importlicensgivning respektive minskning av importkontingenter mycket snart skulle medföra minskade avsättningsmöjligheter för den svenska exportindustrin i dessa länder. I anslutning härtill kritiseras de restriktioner mot import av vissa textilvaror som vidtagits i februari 1967:

Att såsom nyligen skett införa importrestriktioner mot ett utvecklingsland som Sydkorea utgör vidare enligt vår uppfattning ur principiella synpunkter ett allvarligt avsteg från den officiellt deklarerade svenska politiken att på olika sätt stödja den ekonomiska utvecklingen i u-länderna. Det råder knappast delade meningar om att ett av de effektivaste sätten att bistå dessa länder är att köpa deras varor. I det aktuella fallet finns dessutom anledning förmoda, att importrestriktionerna inte kommer att medföra minskad konkurrens för den berörda svenska industrin.

Förbundet ifrågasätter om inte den svenska hemmamarknadsindustrin överdriver konsekvenserna av importen från de berörda länderna. Mot motionärernas uttalande »att importen ofta äger rum till priser, som är så låga att de endast kan förklaras av att konkurrensen snedvridits antingen genom dumping eller prisclearing via statliga utrikeshandelsmonopol» genmäles att sedan år 1950, då antidumpingbestämmelser antogs i vårt

land, en lång rad framställningar om antidumpingtull har gjorts till föremål för ingående prövning av myndigheterna och att dessa framställningar endast i två fall (nylonstrumpor och väteperoxid) har föranlett införandet av antidumpingtullar.

Sammanfattningsvis uttalar Grossistförbundet att tillräckliga motiv saknas för de av motionärerna föreslagna åtgärderna och att dessa, om de genomfördes, skulle medföra ökade svårigheter för vår export och ytterligare skada vårt förhållande till utvecklingsländerna.

Förbundet anser att de störningar som förorsakas av strukturrationaliseringen kan och skall mötas med interna ekonomisk-politiska åtgärder, lättnader i kreditpolitiken och friare kapitalrörelser. På det yttre planet bör den svenska regeringens åtgärder inte inriktas på importbegränsningar. I stället bör man söka få till stånd liberalare importvillkor i andra länder och en ökad frihet inom den internationella handeln. De resultat, som regeringen kan uppnå med sådana åtgärder, får, framhålls det, den dubbla effekten att vidga utrymmet för svensk export och samtidigt bredda avsättningsmöjligheterna för statshandelsländernas och utvecklingsländernas export. Förbundet vill därför särskilt understryka angelägenheten av att regeringen ökar sina ansträngningar i detta syfte.

Utskottet

Den svenska handelspolitiken har under senare år i överensstämmelse med den internationella utvecklingen inriktats på att fördelarna av en rationell arbetsfördelning mellan olika länder skall tillvaratas i ökad utsträckning. Den har sålunda präglats av att handelshinder såväl i form av tullar som i form av kvantitativa restriktioner successivt har reducerats och i betydande utsträckning helt slopats. Allmän enighet torde råda om att en sådan politik är lämplig. Även i de nu föreliggande motionerna, där nackdelar för svensk industri av viss utländsk konkurrens betonas och vissa skyddsåtgärder anges som önskvärda, understryks värdet av en liberal handelspolitik. Samma betraktelsesätt kännetecknar också de remissyttrandena där motionärernas synpunkter behandlas med relativt stor förståelse.

Motionärerna hävdar att avsättningssvårigheter för svensk industri och därav betingade sysselsättningsproblem till stor del framkallas av en onormal utländsk konkurrens, som snedvridits genom dumping eller pris-clearing via statliga utrikeshandelsmonopol. Att genom lämpliga motåtgärder återställa en situation som ligger närmare den fria konkurrensen är enligt deras mening en uppgift för handelspolitiken. Med hänsyn till pågående internationella förhandlingar på tullområdet anser motionärerna tullpolitiska åtgärder för närvarande vara uteslutna. Aktionsutrymme finner de i första hand på importregleringens fält. Yrkandet i motionerna går ut på två ting. Länder som allvarligt äventyrar eljest konkurrenskraftiga

svenska industrigrenars fortbestånd skall i den mån så är möjligt avhållas därifrån genom mindre frikostig licensgivning respektive minskning av importkontingenter. Möjligheterna att inom ramen för vårt lands internationella åtaganden vidta tillfälliga åtgärder till skydd för hemmamarknadsindustrierna skall vidare skyndsamt utredas.

Motionärernas bedömning av det aktuella läget och de slutsatser som de drar därav måste betecknas som högst kontroversiella. Ovedersägligt är att en avsevärd import äger rum från de länder beträffande vilkas exportvaror Sverige alltjämt i betydande utsträckning upprätthåller licenstvång. Jämförelsen med importen till EEC från dessa länder är måhända inte helt rättvisande, eftersom mycket olikartade förutsättningar föreligger för ett litet land med starkt importberoende såsom Sverige och för en stor marknad med växande internhandel såsom EEC. Relativt sett är dock Sveriges import från ifrågavarande länder av helt andra dimensioner än EEC:s. Utskottet har emellertid inte blivit övertygat om att denna sida av vår utrikeshandels utveckling bör värderas så negativt som sker i motionerna. Avgörande för en bedömning av situationen från samhällsekonomisk synpunkt måste bli vilken användning de genom den ökade importen frigjorda produktionsresurserna får och i vilken mån en påskyndad omställningshastighet kan sägas medföra ekonomiska förluster som inte kompenseras genom ökad avkastning efter skedda strukturförändringar. Utskottet noterar med ledning av remissyttrandena att någon enhetlig uppfattning härvidlag inte synes råda inom näringslivet. Att den av motionärerna påtalade importen bedöms positivt av förespråkarna för konsumentintresset är vidare uppenbart. Utskottet kan för sin del inte undgå att finna det värdefullt att påtagliga tendenser i prissänkande riktning får tillfälle att göra sig gällande i en ekonomi som brukar karakteriseras såsom alltför inflationspräglad. Samtidigt vill utskottet understryka, att de från motionärernas avvikande värderingar som här redovisas ingalunda är uttryck för någon cynisk inställning till de företag och anställda som drabbas av omställningsproblem till följd av utländsk konkurrens. Alla är ense om vikten av att genom en aktiv arbetsmarknadspolitik och andra trygghetsbefrämjande insatser råda bot på de olägenheter som kan uppstå i samband med en friare handel över gränserna.

Vad här uttalats torde för utskottets del förslå såsom allmän kommentar till det resonemang som förs i motionerna. En mera tillförlitlig bedömning kan självfallet inte ske förrän utvecklingen under en längre tid kan studeras. Till motionärernas yrkande torde det delvis vara möjligt att ta ställning utan att deciderat ansluta sig till den ena eller andra uppfattningen om riktigheten av deras argumentation. Den redogörelse för svensk handelspolitik som kommerskollegium lämnat i sitt remissyttrande till utskottet synes innehålla en sådan översikt som motionärerna önskar över möjligheterna att vidtaga tillfälliga åtgärder till skydd för hemmamarknads-

industrier som hotas av utländsk konkurrens. Någon ytterligare utredning i ämnet synes sålunda knappast vara erforderlig ens från motionärernas utgångspunkt. Vad gäller kravet på mera omfattande restriktioner gentemot import från de av motionärerna åsyftade länderna framgår det av utskottets tidigare uttalande att utskottet inte anser sig böra påfordra några sådana. Utskottet vill emellertid framhålla dels att handelspolitiken gentemot dessa länder utformas under näringslivets medverkan, dels att — såsom framgår av ett beslut som träffats efter motionernas avlämnande — tillfälliga åtgärder i av motionärerna föreslagen riktning inte av de för handelspolitikens utformning ansvariga instanserna bedömts som under alla förhållanden uteslutna.

Åberopande vad här anförts hemställer utskottet,

att motionerna I:167 och II:206 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 18 maj 1967

På bankoutskottets vägnar:

C. G. REGNÉLL

Närvarande:

från första kammaren: herrar Åke Larsson (s), Palm (s), Åkerlund (h), Hilding (fp), Lundin (s), Nils Theodor Larsson (cp)*, Enarsson (h) och Larfors (s);

från andra kammaren: herrar Regnéll (h), Berglund (fp), Börjesson i Glömminge (cp)*, Bengtsson i Landskrona (s), Larsson i Umeå (fp), Rask (s), Haglund (s) och Gustavsson i Ängelholm (s).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

1. av herrar *Åkerlund* (h) och *Enarsson* (h), vilka ansett att utskottets yttrande fr. o. m. det stycke som börjar med orden »Motionärernas bedömning av» och utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

»Utskottet finner anledning understryka att förutsättningen för den nuvarande lågtullpolitiken varit, att vårt land samtidigt fört en sådan ekonomisk politik att de inflatoriska krafterna hållits tillbaka. I stället har vi haft en fortskridande, de senaste åren accelererad penningvärdeförsämring och en inhemsk kostnadsutveckling, vilken avsevärt försämrat vårt konkurrensläge gentemot utlandet.

Gränsskyddet gentemot utlandet har till följd härav på viktiga avsnitt förlorat i effekt. Ur produktions- och sysselsättningsynpunkt viktiga in-

dustrigrenar har därigenom kommit i ett utsatt läge vid försäljningsoffensiver på den svenska marknaden från länder med ett helt annat och lägre kostnadsläge. I vissa fall har dessa länder rent av haft möjlighet att tillämpa priser liggande avsevärt under de egna tillverkningskostnaderna. Detta läge bör enligt utskottets mening föranleda skärpt uppmärksamhet från statsmakternas sida.

Utskottet är för sin del fullt på det klara med att utrymmet för tullpolitiska och andra handelspolitiska ingripanden till skydd för hotade svenska industrier som utsätts för övermäktig utländsk konkurrens f. n. är mycket begränsat. Den nyligen träffade överenskommelsen inom GATT inom ramen för Kennedyrundan förpliktar också till återhållsamhet i denna del. Icke desto mindre finner utskottet det nuvarande sysselsättningsläget motivera överväganden i vad mån åtgärder i angivna syfte är förenliga med vårt lands internationella åtaganden eller eljest lämpligen bör komma till stånd. Att uppmärksamma är att det genom den ökade importen framkallade produktionsbortfallet ofta endast på mycket lång sikt leder till en sådan anpassning av resurserna som gagnar folkhushållet. Teorien håller icke alltid i praktiken. På kort sikt är innebörden ofta endast den, att driftnedläggelserna lokalt medför sysselsättningssvårigheter för arbetstagarna och kapitalförluster för företagarna. De arbetsmarknadspolitiska åtgärderna har sina gränser. I rådande läge synes de möjligheter som i fråga om olika varuslag förefinnes för en mindre frikostig licensgivning bära i görligaste mån tillvaratagas under nödigt hänsynstagande till de länder som här är våra handelspartners. Vid kommande handelsförhandlingar i kontingentfrågor bör också våra hemmamarknadsindustriers förhållanden i ökad utsträckning beaktas. Hithörande frågor bör jämväl dryftas med övriga medlemsstater inom EFTA, framför allt de nordiska länderna.

Åberopande vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen i anledning av motionerna I: 167 och II: 206 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära *dels* en mindre frikostig licensgivning resp. minskning av importkontingenter där så är möjligt i anslutning till förefintliga kvantitativa importrestriktioner gentemot sådana länder vilkas import till Sverige allvarligen undergräver fortbeståndet av eljest konkurrenskraftiga svenska industrigrenar och äventyrar sysselsättningen, *dels* att Kungl. Maj:t måtte — inom ramen för vårt lands internationella åtaganden — ta initiativ till förhandlingar med övriga medlemsstater inom EFTA, särskilt våra nordiska grannländer, rörande en gemensam politisk handlingslinje på hithörande område.»

2. av herrar *Nils Theodor Larsson* (cp), *Regnéll* (h), *Berglund* (fp) och *Börjesson* i Glömminge (cp).